

Тема 6.6

Домашнє господарство як власник і споживач

Ця тема присвячена визначенню джерел доходів домогосподарств та значення прав власності для добробуту родини. Вивчення ключових концепцій і термінів полегшить ваше розуміння, спілкування і формулювання ідей: ресурси домогосподарств, права власності членів родини, структура доходів і витрат домогосподарств, права споживачів.

Ключові здобутки у вивченні теми

Досліджуємо способи отримання доходів членів родини.

Розуміємо зміст права власності.

Діємо, аналізуючи інформацію про товар на етикетці.

Чи може скромність і ощадливість асоціюватися з бідністю, а транжирення коштів з багатством?

Чому деякі родини в суспільстві відчують себе бідними, а деякі багатими? Що означають з економічного погляду «бідність» і «багатство»? За якими показниками ми можемо віднести домогосподарства до злидєних, до заможних, до багатіїв?

Модуль 1

■ **Володіння** означає виключний фізичний контроль за об'єктом власності з боку суб'єкта, що в сучасних умовах закріплюється певними документами: актом купівлі-продажу, свідоцтвом про власність, актом дарування, заповітом, рішенням суду тощо.

■ **Користування** — це право особистого використання споживчих властивостей об'єкта.

Ресурси домогосподарств

Із моделі кругообігу ресурсів, товарів і грошей легко визначити того суб'єкта, заради якого відбувається вся господарська діяльність. Це сім'я, родина. Саме в сім'ї відображається стан економіки будь-якої країни і досягнення її головної мети — задоволення потреб.

Величезне значення у формуванні добробуту родини має право власності на ресурси. Чим більше ресурсів є у власності сім'ї, тим більш заможними є члени цієї родини. Право власності з юридичного погляду має три аспекти: **володіння, користування, розпорядження**.

Якщо розглянути житло як основний об'єкт власності родини, то власником його можуть бути або хтось з батьків, або всі члени родини разом. Разом вони також можуть і користуватися будинком чи квартирою, або здавати їх на оренду.

Ресурси домогосподарств

- нерухоме майно
- професійні навички
- підприємницькі здібності
- цінні папери
- депозити
- винаходи, твори

Доходи домогосподарств

- рента, орендна плата
- заробітна плата, гонорари
- прибуток від власної справи
- дивіденди
- відсоток за банківськими вкладками
- роялті

Витрати домогосподарств

- харчування
- житло і комунальні послуги
- одяг і взуття
- побутові речі
- меблі, техніка
- медичне обслуговування
- освіта
- культура і відпочинок

Аналізуємо ситуацію

Багатство родини і право власності

Ситуація. Уявіть, що ваша старенька бабуся, що живе з вами в одній квартирі, є власником дачної ділянки з будиночком. Але вона вже не може обробляти землю, тому ваші батьки і ви доглядаєте за садом, вирощуєте овочі на городі і відпочиваєте влітку в дачному будинку.

Поясніть, як і хто реалізує право володіння, користування і розпорядження ділянкою?

Чи отримуються доходи від садового господарства у цьому випадку?

Чи завжди доходи мають грошову форму?

Як можна використати таку чи подібну ситуацію для отримання грошових доходів?

Модуль 2

Доходи домогосподарств

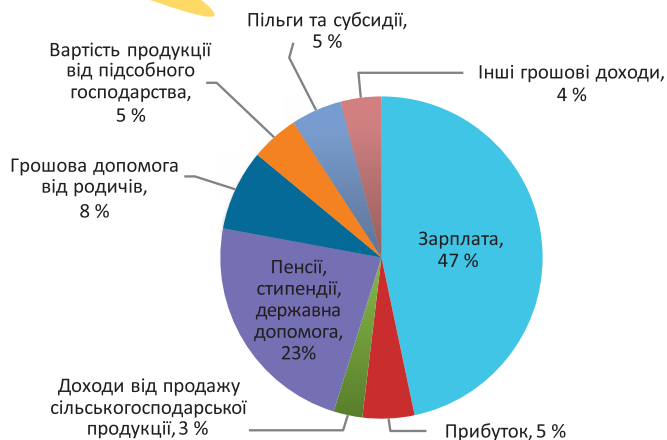
Розпорядження — це право вирішувати, хто і як може використовувати об'єкт власності, а також визначати його долю.

Все, чим володіє родина, є її багатством. З власного досвіду ви вже знаєте, що знайомі вам родини мають не однакове багатство і різний обсяг доходів. Однак не варто плутати багатство з поточними доходами. Майно і ресурси у власності родини (багатство) є лише джерелом доходів домогосподарства. Від того, як розпоряджатиметься домогосподарство своїм багатством, залежить його рівень доходів і відповідно рівень задоволення різноманітних потреб.

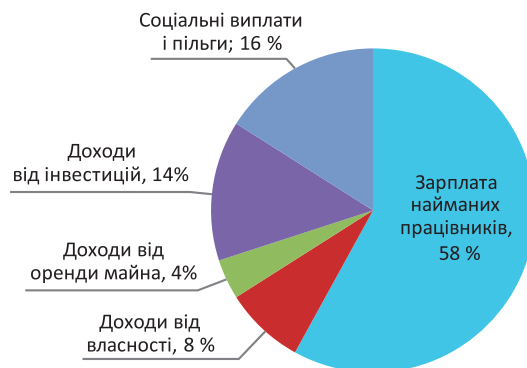

**Розглядаємо
та обговорюємо**

Якою є структура доходів домогосподарств?

Структура сукупних ресурсів домогосподарств України у 2016 році

Структура сукупних доходів населення США у 2016 році

- Розгляньте діаграми і поміркуйте над такими питаннями:
- Що схожого та відмінного є в структурі доходів населення України і США?
- Як відрізняються частки в доходах українців і американців, що отримуються від держави?

Модуль 3

Як домогосподарства витрачають свої доходи

В основному грошові доходи домогосподарств від продажу ресурсів спрямовуються на придбання різноманітних благ. У цьому процесі споживання і реалізується задоволення поточних потреб родин. Виробники настільки зацікавлені в грошах домогосподарств, що за сучасними досягненнями маркетингу ще на стадії розробки товару, вивчають потреби споживачів і надають товару таких рис і якостей, щоб споживач радо витрачав на нього власні доходи.

Інформацію про структуру грошових витрат українських домогосподарств за поточний рік можна знайти на сайті Державної служби статистики.

Цікава інформація

Про що говорить закон Енгеля

Структура споживання родин може свідчити і про рівень заможності.

Німецький економіст Ернст Енгель відстежував статистичну залежність між рівнем споживання продуктів харчування і рівнем доходів домогосподарств, яка отримала в економічній науці назву Закон Енгеля.

Закон Енгеля: чим бідніша сім'я, тим більшу частку всіх витрат вона має виділити для придбання продуктів харчування. У міру зростання доходів

Частка сукупних споживчих витрат домогосподарств України в 2016 році

Продукти харчування та безалкогольні напої 54 %

■ Алкоголь і тютюн 1,2 %

■ Одяг і взуття 1,9 %

■ Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива 17,2 %

■ Предмети домашнього вжитку, побутова техніка тощо 1,8 %

■ Охорона здоров'я 4,4 %

■ Транспорт 3,9 %

■ Зв'язок 2,5 %

■ Відпочинок і культура 1,5 %

■ Освіта 1,1 %

■ Ресторани та готелі 2,3 %

■ Інші витрати 2,7 %

Структура сукупних витрат домогосподарств України в 2016 році

сім'ї питома вага витрат на харчування скорочується, частка витрат на житло, світло, одяг, паливо майже не змінюється, а питома вага всіх інших витрат збільшується.

Web-активність

Дізнайтеся в Інтернеті про витрати населення на продукти харчування у розвинутих демократичних країнах. Порівняйте цю інформацію із даними в Україні. Висновки прокоментуйте.

Модуль 4

■ **Сімейний бюджет** — це план або фактичне сумування доходів і витрат родини за певний період (місяць, рік).

Як планувати та підсумовувати сімейний бюджет

Для розуміння розмірів власних доходів і витрат члени родини, що ведуть спільне домашнє господарство, мають контролювати власний сімейний бюджет.

Основна мета ведення обліку доходів і витрат в тому, щоб не перевантажувати сімейну економіку зайвими боргами і створювати запаси грошових коштів на майбутнє. Економити можна лише тоді, коли добре розумієш, куди зникають гроші.

Перевищення доходів над витратами означає, що родина може створювати певний власний грошовий фонд — заощадження або інвестиції надлишкових коштів у банківські депозити, цінні папери та ін. Це робить домашню економіку більш стабільною, дає гарантії на те, що у випадку надзвичайних економічних ситуацій у родини буде джерело існування.

Веб-активність

Перейдіть за посиланнями, ознайомтеся із корисними рекомендаціями що планування та ведення сімейного бюджету.

Порекомендуйте своїм рідним оптимальну модель ведення сімейного бюджету.

Модуль 5

Чи грамотний ви споживач

Права споживачів закріплені Конституцією України.

Стаття 42. «Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів».

У **статті 50** головного закону України встановлено: «Кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена».

Захист прав споживачів забезпечується також Законом України «Про захист прав споживачів». Цей Закон регулює відносини між споживачами товарів (робіт, послуг) та виробниками, виконавцями, продавцями різних форм власності, а також встановлює права споживачів.

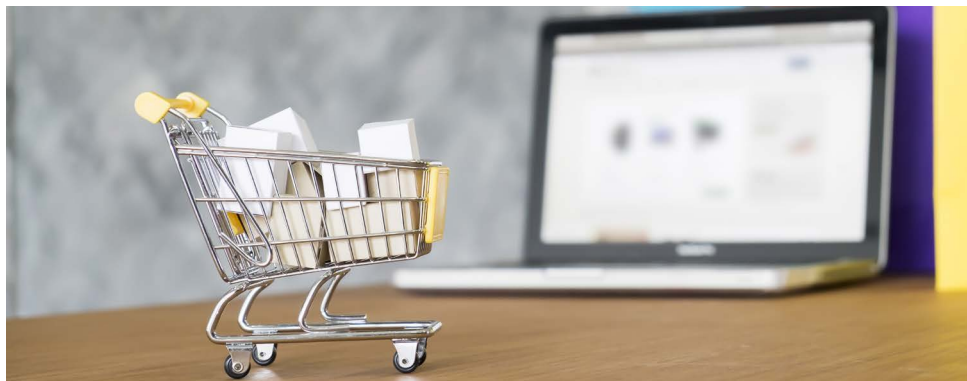
Web-активність

Основні права споживачів

Знайдіть в Інтернеті текст закону «Про захист прав споживачів» та ознайомтеся з переліком основних прав споживачів. Складіть їхній список.

Які права споживача ви вважаєте дуже важливими, які з них не є для вас суттєвими? Чому? Чи завжди ви чи ваші батьки, коли перебувають у ролі споживачів, користуються усіма правами, які надає нам закон? Чи порушувалися ваші права під час придбання товарів і послуг? Чи знаєте ви, куди можна звернутися за консультацією у разі порушення ваших споживачьких прав?

Досліджуємо
та обговорюємо

Про що інформує етикетка товару

Принесіть на урок упаковку будь-якого харчового продукту, наприклад, придбаного в шкільному буфеті соку чи печива, і проаналізуйте, чи дотримали виробники право споживача на своєчасну, повну і достовірну інформацію про товар. Порівняйте вимоги закону щодо відомостей, які мають бути на етикетці/упаковці та які на ній подано.

Стаття 15. Право споживача на інформацію про продукцію <...>

Інформація про продукцію має містити:

- 1) назву товару, найменування або відтворення знака для товарів і послуг, за якими вони реалізуються;
- 3) дані про основні властивості продукції, номінальну кількість (масу, об'єм тощо), умови використання;
- 4) відомості про вміст шкідливих для здоров'я речовин;
- 5) позначку про наявність у складі продукції генетично модифікованих організмів;
- 6) дані про ціну (тариф), умови та правила придбання продукції;
- 7) дату виготовлення;
- 8) відомості про умови зберігання;
- 9) гарантійні зобов'язання виробника (виконавця);
- 10) правила та умови ефективного і безпечного використання продукції;
- 11) строк придатності (строк служби) товару;
- 12) найменування та місцезнаходження виробника.

Web-активність

Для консультацій щодо захисту ваших споживацьких прав пройдіть за посиланням на сайт всеукраїнської громадської організації «Союз споживачів України».

Застосуйте набуті знання і досвід

50 000
ГРИВЕНЬ

Як раціонально витратити гроші?

Уявіть, що ваша родина заощадила певну суму грошей, наприклад 50 тисяч гривень. На сімейній раді члени родини (тато, мама, син-підліток, донька-випускниця, бабуся) пропонують кілька варіантів використання цих грошей:

- зимовий родинний відпочинок в Карпатах;
- відкриття вкладу в банку і отримання відсотків;
- придбання нового ефективного котла для опалювання оселі;
- оплата додаткових занять для підготовки доньки до ЗНО;
- придбання мопеда, про який мріє син;
- оплата лікування очей для бабусі в приватній клініці.

Запропонуйте критерії оцінки усіх варіантів. Чим буде керуватися родина при прийнятті рішення?

Як будуть узгоджуватися інтереси усіх членів родини?

Яку ще потрібно мати інформацію для прийняття рішення у цьому випадку?